

tagilletményül kapják. Tiszta művészi munkát kapnak s mégis egy nemesen szimbolikus irredenta gondolatot.

Vajthó László.

Az erdélyi magyar irodalom bibliográfiája. György Lajosnak, a Páztortúz nagyrédemű főszerkesztőjének, az erdélyi magyar irodalmi élet egyik vezéregyéniségének jelent meg nemrég a fenti címen egy igen érdekes és tanulságos munkálata Kolozsvárt, a Minerva kiadásában. Két évvel ezelőtt tette közzé „A romániai magyar időszaki sajtó öt esztendeje (1919—1923)” című bibliografiai összeállítást, mostani füzetében pedig az 1919—1924 közti hat esztendő egész magyar könyvtermelése felett tart szemlélt, szakok szerint csoportosítva anyagát.

Ez összeállítás kézzelfoghatólag bizonyítja, hogy az erdélyi magyar irodalom, az elszakadást követő első évek némi tétovázásai után, határozottan felfogta helyzetét, s levonva annak következményeit, egészen a maga lábára állt. Budapest egyszerűen megszűnt e terület könyvszállítója lenni, s onnan kezdve Erdély maga írja, nyomja, juttatja el közönségéhez a maga speciális szükségleteinek megfelelő, vagy a maga súlyos helyzetéből egyéni eredetiséggel fakadó irodalmát, sőt, ami az itteni szemlélt különösen örvendetesen lepi meg, maga gondoskodik régiebb remeikeinknek (Pázmány imádságos könyvének, Toldinak, Toldi estéjének, Petőfi összes költeményeinek, Az ember tragédiájának, egy szemelvényes Jókainak), melyek az ottani könyvpiacra már nem voltak található, új kiadásáról.

Erdély nemcsak pótolni tudta e hat esztendő alatt azt, amit Budapesttől való elzáratása folytán veszített, hanem, mint teher alatt a pálma, nem sejtett erőteljes növésnek lendült irodalmi termelésében. A György Lajos füzetében felölelt nehéz hat esztendő könyvtermése szám szerint felér az 1918 előtti két évtized egész termelésével. Budapest, mint központ elesett, de pótolja Kolozsvár. Az említett évkörben Erdélyben megjelent magyar könyvek száma felül van ezeken, s e mennyiségnek majdnem fele Kolozsvárra esik. Nagyvárad, Brassó, Arad a könyvkiadás legjelentékenyebb gócai Kolozsvár után, de messze maradnak mögötte a ben-

nök megjelent magyar könyvek számarányával. Minden decentralizáció új centrumot jelent: Budapest országos egyeduralmának erőszakos megszakasztásával Kolozsvár lépett elő a leszakadt Erdély természetes kulturális központjává, sokkal jelentékenyebb mértékben, mint az Unió idején bármikor. Önkényt következik ebből, hogy minden oly szervezetnek, mely kulturális téren a romániai magyarságra egyetemes hatást óhajt gyakorolni, Kolozsvárt van a maga kijelölt székhelye.

Nem érdektelenek a megjelent könyvek műfajszerinti megoszlását jelző számadatok sem. Egyharmadrészkül a szépirodalom (mily sok itt a nálunk is jól ismert, becsült írói név!); ebben pedig túlnyomó az elbeszélés és regény, második helyre kerül a vers (líra), s utolsóra a dráma. Nem lephet meg a tankönyvirodalom erős nekilendülése, csaknem azt mondhatnók, felburjánzása. A feldolgozott anyag egynegyede tankönyv! A régi magyar tankönyvek kitiltása, új tanterv életbeléptetése e jelenség természetzerű magyarázó. Mily érdekes volna avatott tollból olvashatni e tankönyv-irodalom méltatását.

Erdély azonban nemcsak leszakadt, hanem ki is bővült. A regátszabos magyar szigetekről nem szólván, melyek természetszerűleg kulturális függésbe kerültek tőle, a magyar anyaországból is jelentékeny sávot szakított magával, s vont bele a maga specifikus erdélyiségébe. Kolozsvár kulturális hatásának nemcsak fényesebb lett, hanem meg is hosszabbodott a sugara. Ha bihari református ember a romániai Biharba hazalátogatva betér apái templomába, már a felzengő énekeken észreveszi a feltűnő változást; magyar az a templom, de mégsem a régi; nem Debrecent, hanem Kolozsvárt érzi ott. S a hívek korántsem zúgolódnak az új énekeskönyv miatt (melyből egyébként a „Himnusz” ki van vágva). Tíz évvel ezelőtt semmi hatalom rájuk nem kényszeríthette volna e változtatást; most szívesen veszik, könnyen hozzászoknak, mert érzik, hogy a magyar műveltségnek az ő helyzetükben egyedül helytálló ősi szikláján vetik meg általa lábukat. György Lajos adatai szerint a református Egyházi énekeskönyv érte el az áttekintett évkörben a legna-

gyobb példányszámot: harmincezeret.

Illelnek itt a mű szerzőjéről is többet szólnunk. E munkájával kapcsolatban legyen elég csak annyit megjegyeznünk, hogy aki ily aprólékos, ily fáradságot nem ismerő gondhal kutatja fel és világosítja meg elhívataása mezoit s vonja le a tényekből tanulságait, az valóban irányításra, szervezésre hivatott. Meleg elismeréssel száll felé gondolatunk. *M. N.*

Új Auróra. (Irodalmi almanach az 1926. évre. Szerkesztették Jankovics Marcell dr. és Dobai János dr. Bratislava-Pozsony, 1926.)

Ötödik esztendeje gyűjti egybe az Új Auróra a felvidéki írók legjava természetét. Ebben a kötetben — melyet a szerzők Vörösmarty Mihály emlékének szentelnek — már az előbbi kötetekből jól ismert nevekkel találkozunk. S ez talán az Új Auróra legnagyobb érdeme: sikerült öt nehéz és küzdelmes év alatt egy állandó írói gárdát megszerveznie, mely már nemcsak alkalmi poétákból, hanem öntudatos művészekből áll. Értékük természetesen nagyon különböző: vannak, akik már régen túlnőttek az almanach keretein és önálló kötetekkel vívtak ki maguknak a négyfelé szakadt országban írói nevet, de azért évről-évre szeretettel térnek vissza oda, ahonnan kiindultak; vannak, akiknek az Új Auróra még ma is legfőbb irodalmi fórumuk. A szerkesztőknek sikerült átívelni a Kelet és Nyugat (Kassa és Pozsony) közti ellentétet és bár irodalmi felfogásuk meghatározott és kifejecesedett, sikerült átfogó képet adniuk a Felvidék mai irodalmáról. Ez a kép természetesen mindaddig nem lehet teljes, amíg az irodalmi élet az évenként egyszer megjelenő almanachra és a napilapok szűk irodalmi rovataira korlátozódik. Ezért nem lehet eléggé hangsúlyozni egy folyóirat szükségességét, melynek ma már minden feltétele megvan: író-tábor, olvasóközönség, anyagi eszközök. Csak az akarat hiányzik.

Ismerve a szerkesztőket, ez sem lehet már sokáig akadály. Akkor aztán az Új Auróra méltón teljesítette irodalomtörténeti hivatását, akárcsak elődje egy századdal ezelőtt. A szerkesztők érdeme sem

lesz kisebb. Dobai János öt éves munkáját nemcsak eredményei után kell megítélni. Soha még kedvezőtlenebb viszonyok közt nem szerveztek irodalmi életet. Az elnyomó hatalom rosszakaratú figyelemmel kísérté minden lépését, elküldte tanári állásából és amikor ezzel sem törte meg, kicsinyes gyűlölködéssel megfosztotta minden életlehetőségtől. Nem sikerült elhallgattatnia. Nyomorgva is tovább élt vállalt elhivatásának. Ugyanakkor heves támadások érték a másik irodalmi frontról, mert a magyar irodalompolitikai viszonyok a Felvidékre is átöröklődtek. Dobait ez sem ingatta meg irodalmi meggyőződésében, mely a művészi szép mellett nemzeti és erkölcsi követelményeket támasztott minden írásművel szemben. Kétségtelen, hogy az irodalom ily felfogásával Dobai hivatást teljesített az erőszakos elnemzetlenítés idején.

Az Új Auróra ismertetői eddig mindig csak az írókról beszéltek. Az almanach ötödik megjelenésekor el kellett mondanom ezeket a szerkesztőről, a magyar kultúra igazi krisztusi lelkű hősről, akinek annyi az elődje és bársak sok volna az utódja.

Farkas Gyula.

Két verseskönyv. (Lendvai István: Szüreti versek. Takács József: Aranyos hídon.)

Nem járunk talán messze az igazságtól, ha a *Szüreti versek* címét az érett költői termés szimbólumából akarjuk megfejteni, bár az a feltevés sem jogosulatlan, hogy a félig hitvallást adó költemények címe került a kötet élére.

Egy vidám poharat megér a hare, a csók,
S az élet zengő végtelenje
Mit föld alatt beszó a pók.

A cím egyik esetben sem elvetendő, mert a kötet valóban különös zamatú érett termést nyújt, de másrésztől gyakran találkozunk azzal a hangulattal is, mikor a harcok boros, bús áldomást ül a harcok után, keserű számadást tart önmagával s társaival a meddőség felett; végül megnyugszik abban, hogy a harc: az élet végtelen s csak egy-két fáradt harcosát „szóvi be a föld alatt a pók“.

Lendvai érzi a költő hivatását,